

ският реализъм — в магистрален път в развитието на литовската литература. Към литературата се приобщават широките народни маси — една огромна аудитория, — за която са мечтали всички писатели от миналото. Литовската литература все по-дълбоко и по-органично навлиза в творческата атмосфера на многонационалната съветска литература, утвърждаваща силата, красотата и зрелостта на социалистическото общество.

„История литовской литературы“ обогатява знанията и представите ни за една братска литература, развивала се в тесни контакти с руската класическа и съветска литература, с полската, немската, украинската и белоруската литература. Безспорно не всички аспекти на тези връзки и контрасти са подробно илюстрирани, но те са давали своите тласъци за обогатяване на литовската художествена мисъл. Макар обзорните глави, както и някои от литературните портрети да не са написани равностойно, а на места да се говори най-общо и „конспективно“, то новата литературна история на Литва е ценен и богат извор на знания.

Христо Йорданов

РЕЧНИК НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИСАТЕЛИ

Реномираното пражко издателство „Одеон“ в продължение на десетилетия улеснява за познаването на своите многобройни читатели с чуждите литератури чрез поредица от речници на писатели от Франция, Скандинавия, Азия и Африка, Италия, Испания и Португалия, Полша, Унгария, Румъния, СССР и Гърция. Сътрудничеството между тази продължаваща и полезна издателска инициатива и научната дейност на чехословашките българисти доведе до издаването на Речник на българските писатели в трихиляден тираж, чието съдържание и организация на изложението е обусловено от създадената вече традиция. Това не е книжарска илюстрация на издавани автори и книги от цял свят, макар че преводната литература е важна част в дейността на „Одеон“. Касае се за стабилен научен труд, който би могъл да се използва както от научни работници, така и от широката читателска публика. Това първо по рода си подобно издание в ЧССР запълва до известна степен липсата на цялостен труд по история на българската литература в тази страна. Структурата на речника е подчинена на тези цели: обширен увод (82 страници), над 700 подредени по азбучен ред имена на писатели и важни литературни явления и накрая таблици, разглеждащи паралелно явления от историята, литературата и другите

прояви на духовния живот. Налице е сериозно отношение към литература и изкуство (по думите на авторите) с хилядолетна история. Речникът се състои от обективни преценки, базирани на съотношението между двата традиционни полюса: форма и съдържание, разглеждани в светлината на марксистското литературознание. Цялостна представа за литературния процес в България дава уводът на речника, основан на литературна и историческа хронология от най-старите писмени паметници до литературния живот от средата на 70-те години на нашия век. Историческата основа е подчертана акуратно с фактологически встъпления към всеки литературен етап. Изложението е аргументирано съобразно с утвърдените норми за периодизация на българската литература. Изчерпателността на увода се подчертава от вниманието към подценявани понякога периоди, като литературен живот през византийското владичество, антифашистката литература през войната, а също и от раздела за детска и юношеска литература. Не е отминат театралният живот и развитието на драматургията може би под влияние на огромната роля на чешкия театър през националното възраждане. Още в самото начало се подчертава, че „сред славянските страни България има най-старата, писана на собствен език литература, която става един от компонентите на европейската средновековна култура“. Високо е оценена Търновската школа, „причинила голяма вяла на литературно влияние в книжовността на съседните славяни“. Въз основа на чешкия литературен опит е разглеждана бароковата литература. Авторите констатира, че за разлика от Чехия сред българите реакционният, противореформационен елемент на барока не играе никаква роля. Въпреки че католицизмът не е имал дълбоки корени в България, то някои от българските писатели-католици могат да бъдат включени към най-добрите имена от световната барокова литература. Въпреки че фолклорът не е пренебрегнат, липсват трансформационните процеси между народно творчество и литература — основа на възрожденската ни книжовност. В духа на сравнителното славянско литературознание добре е очертано създаването на условия за пълноценна рецепция на чужди литератури у нас. Влиятелният чешки, революционен, междувоенен авангард вероятно е причина за насочване вниманието на авторите към септемврийската поезия и за интересното разделение на българската литература през 1918–1939 г. на две основни течения: есхатологически реализъм, разглеждан жанрово, и хуманистично-демократично течение, включващо Н. Ракин, А. Страшимиров, Й. Йовков, Св. Минков и др. Уводът завършва с влиянието на Априлския пленум върху съвременните автори, изграждащи профила на днешната българска литература. На приносно ниво са и констатациите за засилването на интереса към светско четиво след походите на

* Slovník spisovatelů. Bulharsko. I. Dobrovský, D. Hronková, L. Nováková, Z. Urban Praha, 1978.

кръстоносците из нашите земи, за началото на пътеписната и мемоарната литература с високо опенените спомени на славния войвода Панайот Хитов „Моите странствувания по Стара планина“ и др.

Данните за авторите, представляващи основната част на речника, са в следния ред: прихитан биографичен очерк, кратка, но нешаблонна характеристика на творчеството, основни произведения, обстойна библиография на критични отзиви (без статии) и данни за преведеното от съответния автор на чешки и словашки. Съвсем в духа на класическата славистика е сравнителният подход, даващ много интересни аналогии и факти за близостта между българския и чехословашкия литературен живот. Комплексно те са изложени в главата „Чешко-български и българо-чешки литературни връзки“. Интерес будят нови малко известни и неизвестни факти от живота и делото на български творци, свързани с Чехословакия: паралелът между Коменски и П. Берон и престоят на последния в Прага, където издава през 1855 г. своя енциклопедичен труд „Славянска философия“; връзките на И. Богоров, В.Д. Стоянов, М. Дринов и др. с чешки общественици и учени; за първи път се изказва предположението, че Ботев е посетил чешките градове Табор и Писек, гостувайки на брат си Стефан и приятеля си И. Драсов; влиянието на Сватоплук-чеховия пан Броучек при създаването на Бай Ганьо; огромната дейност на К. Христов като лектор по български език в Прага; образът на Яворов в пиесата на В. Незвал „Като две капки вода“; обширното сравнение между Н. Вапцаров, И. Волкер и Ю. Фучик; фунда-

менталните слова на Г. Димитров за културната дружба между нашите народи и др. Освен неизбежните и незначителни грешки при транскрипцията на имената буди възражение твърдението за влиянието на сецесиона върху Яворов — включването в световния литературен процес не може да бъде на всяка цена. Известна описателност и шаблонност има в оценката на П. Р. Славейков, Пенчо Славейков, А. Каралийчев, А. Вутимски; необидително е представен преходът към еволюционизъм у Каравелов и пр.

Таблиците в края на речника съдържат следните графи: история, поезия, проза и драма, писмени паметници, като последната графа преминава в по-ново време в литературен живот, критика, естетика и др. Тяхната онагледяваща функция е безспорна. Можем само да добавим препоръката за включването на Кримската война като важно историческо събитие.

Авторите на речника дават висока оценка на излезлите два тома от Речник на българската литература като един от основните източници на информация. Те благодарят за оказаната методологическа помощ от страна на директора на Института за литература към БАН проф. Т. Жечев, на акад. Г. Цанев и научните сътрудници от института Д. Леков, М. Цанева и Ст. Кожухаров.

Посветен на 100-годишнината от освобождението на България от османско иго, Речник на българските писатели е ново звено в традиционната литературна дружба между нашите народи.

Иван Павлов